

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

LAUSUNTO YKSITYISEN KOPIOINNIN HYVITYSMAKSUJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISTARPEITA KOSKEVASTA SELVITYKSESTÄ (OKM työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11)

Suomen tietokirjailijat ry kiittää mahdollisuudesta lausua hyvitysmaksujärjestelmää käsittelevästä selvityksestä. Suomen tietokirjailijat ry edistää suomalaista tietokirjallisuutta, valvoo tietokirjailijoiden tekijänoikeudellisia ja taloudellisia etuja, tukee tietoteosten kirjoittajia sekä edistää jäsentensä ammattitaitoa ja -etiikkaa. Suomen tietokirjailijat ry on Suomen suurin kirjailijajärjestö. Se edustaa noin 2600 oppi- ja tietokirjailijaa.

Aluksi toteamme, että tieto- ja oppikirjallisuus on aikaisemmin jäänyt yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän ulkopuolelle. Tekijänoikeudella suojattujen teosten kopiointiin soveltuvien laitteiden kehittyminen ja niiden toimintojen monipuolistuminen on tuonut yhä lisääntyvässä määrin myös tieto- ja oppikirjallisuuden yksityisen kopioinnin piiriin. Vaikka kopiointimäärät eivät ole vielä esimerkiksi musiikin tai elokuvien käytön luokkaa, on tekijöiden yhdenvertaisuuden kannalta välttämätöntä, että myös näiden teosryhmien yksityiseen kopiointiin ja kopiointiin käytettäviin laitteisiin ryhdytään kiinnittämään erityistä huomiota. Jos hyvitysmaksujärjestelmän piiriin kuuluvaa laitekantaa ei päivitetä riittävän usein, syntyy eri alojen tekijöille eriarvoinen mahdollisuus saada hyvitystä teostensa yksityisestä kopioinnista. On myös kestävämpää, että hyvitysmaksun kokonaismäärä pienenee Suomessa sitä mukaa, kun uudet tallennuslaitteet korvaavat vanhat. Korvaukset pienenevät perusteettomasti, sillä teosten yksityinen kopiointi ei ole vähenemässä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön koskeva poikkeus tai rajoitus voidaan säätää edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen. Vaikka yksityinen kopiointi muodostaa huomattavan rajoituksen tekijän yksinoikeuteen määrätä teoksestaan, yhdymme selvityksen laatijan näkemykseen, jonka mukaan yksityistä kopiointia koskevan rajoituksen poistamiselle ei ole perusteita. Rajoitus muodostaa kuitenkin lainsäätäjälle tärkeän velvollisuuden turvata, että yksityisestä kopioinnista suoritetaan kohtuullinen hyvitys tekijänoikeuksien haltijoille.

Tieto- ja oppikirjallisuutta kopioidaan yksityisesti muun muassa erilaisille massamuistilaitteille, muistitikuille ja kovalevyille. Teosten kopiointi varsinkin avoimesta verkosta on yleistä. E-kirjojen lukulaitemarkkinat ovat vasta kehittymässä ja niille ladattavat teokset sisältävät niitä kopioinnilta suojaavia teknisiä menetelmiä. On kuitenkin oletettavaa, että jo lähitulevaisuudessa laitteet ja e-kirjat tuotteina kehittyvät siihen suuntaan, että kirjallisten teosten yksityinen kopiointi erilaisille alustoille mahdollistetaan. Hyvitysmaksujärjestelmän tulevien suuntaviivojen kannalta tätä kehitystä on tarkasti seurattava.

30.11.2010

Tietokirjallisuudelle tallennuskapasiteetin lisääntymisellä on melko vähäinen merkitys. Jo nyt kirjallisia teoksia voidaan useimmille laitteille kopioida moninkertainen määrä muiden taiteenlajien teoksiin verrattuna. Hyvitysmaksujärjestelmässä tulisikin tulevaisuudessa, esimerkiksi korvauksen tasoon vaikuttavana tekijänä, ottaa huomioon tallennuskapasiteetin suhde siihen määrään tietynlaisia teoksia, jotka sille voidaan kopioida. Eri teostyypeille tietyllä tallennuskapasiteetilla on erilainen merkitys.

Hyvitysmaksujärjestelmää kehitettäessä tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, minkälainen vaikutus yhdellä yksityisellä kopiolla on kopioitavan teoksen markkinaaan. Suomen kaltaisella pienellä kielialueella on paljon vähälevikkistä tieto- ja oppikirjallisuutta (painokset alle tuhat kappaletta). Näiden teosten tekijöille jokaisella yksityisellä kopiointilla voidaan katsoa olevan suuri merkitys. Tämän tulisi lisäksi olla vaikuttavana tekijänä arvioitaessa, minkälainen yksityinen kopiointi täyttää tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säännellyn merkittävän kopiointin määrän edellytyksen.

Hyvitysmaksujärjestelmissä teosten yksityisestä kopiointista aiheutuvalla haitalla on annettu viime aikoina Euroopan tasollakin merkitystä. Euroopan Unionin tuomioistuimen 21.10.2010 antama tuomion (C-467/08) mukaan "oikeudenmukainen tasapaino" asianomaisten kesken edellyttää, että sopiva hyvitys on laskettava yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta suojattujen teosten tekijöille aiheutuvan vahingon perusteella. Mielestämme tästä lähtökohdasta ei tulisi hyvitysmaksujärjestelmässä luopua. Sen sijaan kopiointin vaikutukset kulttuurituotannon eri sektoreilla tulisi ottaa aikaisemmin tarkemmin huomioon.

Selvityksessä on käsitelty oikeuksienhallintajärjestelmiä eli DRM:ia (Digital Rights Management) Mielestämme hyvitysmaksujärjestelmän piiriin kuulumisen ja korvausten saamisen edellytyksenä ei tule olla mahdollisuus käyttää teknisiä suojausmenetelmiä estämässä teosten kopiointia. Tulee olla tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden päätettävissä, käyttääkö se teknistä suojausta teoksessaan. Sähköisiä teoksia tuottavat tekijät jäävät helposti epäedullisempaan asemaan verrattuna esimerkiksi suuriin kustannusyhtiöihin, sillä heillä ei ole käytännössä usein taloudellisia mahdollisuuksia tai teknisiä valmiuksia suojata teoksiaan. Lisäksi teknisillä suojausmenetelmillä saattaa olla teosten markkinoilla negatiivinenkin vaikutus, esimerkiksi kuluttajien asenteisiin.

Helsingissä 30.11.2010

Pirjo Hiidenmaa
puheenjohtaja

Jukka-Pekka Pietiäinen
toiminnanjohtaja